

Maror, V. *mar* *Marota*, *maroteta*, V. *mare* *Marquès*, *marquesa*, *marquesat*, *marqueseta*, *marquesina*, V. *marcar* *Marquesita*, V. *marcassita* *Marquesota*, *marquet*, +*marquetar*, *marqueter*, *marqueteria*, V. *marcar* *Marra* (AlcM I, II, III), V. *amarrar*

MARRA, 'cada una de les puntes o arpons de l'àncora', mot rar, germà del venec. ant. *marra* o *marre* id., i cast. MARRA (DCEC) 'espècie de mall de picapedrer', provinents del ll. MARRA 'espècie d'arpó', 'espècie d'aixada'. □ 1.ª doc.: 1489. Document de les Drassanes barcelonines, que ja vaig citar amb context en l'article del DCEC. A Venècia el veig amb el mateix significat que l'hapax català, en un text del segle següent, on sembla anar acompanyat d'una etim. pop. certament falsa: «*madri* (= *marre*) i *branchi* (che *madi da noi sono dette*) dell'*anchore*» en el venecià Canal, de mj. S. XVI (Boll. dell'Atl. Ling. Medit. v, 304).

DERIV.: *Marralet*. *Marràs* 'tallant gros de carnisser', en docs. de 1433 i 1640 (AlcM, s. v.); l'antic plural masculí *marrasses*, escrit incompletament *marasses* en dos docs. dels Ss. XIV-XV, ha estat mal entès com un femení **marassa* en AlcM; s'usa fins a Ribag.: «*machete* que emplean en las *carnicerias* para partir carne: 'se ha tallau un dido dan ['amb'] el *marraso*'» (Ferraz, 76). Tots ells partint del significat de MARRA en llatí, sense aplicació nàutica.

Així mateix, *marrell* «pastó de terrissa que el gerrer treballa» mall. i val. (DAG., AlcM), potser és també derivat de MARRA comparat a un tallant cilíndric: «objectes auxiliars para el enorme de las piezas: son unos cilindros ---» (Vocab. de la Cerámica de Manises per Almela, p. 406). *Marrellar*. *Marró*, alguerès (1634, DAG.), pres del sard.

MARRA, 'mascle de l'ovella no castrat', mot provinent d'una arrel MARR-, comuna al català amb els parlars del Sud de França, i estesa, en formes més o menys variants i de terminacions en part trasmudades, per tots els llenguatges de la Península: cat. occid. i val. *mardà* (amb diferenciació de -RR- en -rd-), arag. *mardano*, gascó *mardà(n)* o *màr(ri)*, llgd. *marroù*, *marrot*, basc *marro* o *barro*, i (amb la -RR- alterada per influència del ll. MAS, MARIS, 'mascle') el cast. ant. *marueco*, lleon. *marón*, *maroto*, port. ant. i dial. *maroco*, *maroto*; arrel indubtablement pre-romana, i sense relació amb mots del llatí ni de llengües indoeuropees, potser ibèrica, o comuna a l'ibèric amb les llengües preindoeuropees veïnes, hispano-pirenaiques (DCEC/DECH IV, 157-9); no s'ha de confondre ni té res a veure amb el cast. *marrano* 'porc, bacó' (aplicat per befa als jueus i moros convertits), que és mot d'origen àrab referent al menjar prohibit (DCEC/DECH, MARRANO, vol. III, 858-861). □ 1.ª doc.: tant *marran-/marrana* com *mardà(n)/mardana* ja apareixen en docs. dels segles XI, XII i XIII.

«*Marranos* tres et gallinas 10» en un doc. català, un poc llatinitzant, de la 1.ª meitat del S. XII (BABL VII, 108). El femení, aplicat de vegades a una grossa ovel·la mare, apareix en antics documents i noms de lloc

dels Pirineus orientals: un indret muntanyós del terme rossellonès de Ropidera duia antigament el nom de *Roca de la Mardana*, i apareix com a *Rocha sa Mardana* en un doc. de 1092 (InvLC, s. v. *roca*) i en un de 1393 (InvLC, s. v. *marrà*) com a «loco vocato *Rocha sa Mardana*»; sembla que en època arcaica hi havia hagut algun illot del tipus amb -rd- (diferenciació de -RR-) al llarg de la frontera Nord de la nostra llengua, fins a les Corberes, car també en un doc. de Taltell (Tautahull), de l'any 1292, troba l'InvLC tres cops «--- al *mardo* --- a *mardo* --- a *mardo* ---» (per a la terminació cf. avui llgd. *marroù* i *marrot*); tanmateix ja l'antiga doc. rossellonesa aplegada en l'InvLC registra, com a malnom d'un pastor «in ferragina Poncii *Marran*» en un pergami original de 1244, el femení «*marranas* huius anni» en un doc. de 1261, i tres o quatre casos més de masculí en -rra- en documents del S. XIV.

Com que les terres occidentals sempre han viscut més que les del cat. oriental en una economia pecuària, i hi ha tingut més vigor la vida pastoral, no és estrany que de la forma amb -rd- tinguem més documentació antiga que de la del català central. Ja freqüent des de la fi del S. XIII: «Si lo cavall o guaran, tor, *mardans*, o bocs o verres d'algú, emprenyen les egües, vaques, ovelles, cabres o truges d'altre, ço que d'aquests emprenyaments ix, és tot del senyor --- de les coses femenines», *CostTort.* (Ol., 124); en un doc. cat. de la zona d'Osca, de 1289: «xxx ovelles et 2 *mardans*» (BABL VI, 63); en un del mateix any, però molt més al Sud (Cantavella): «cccc ovelles d'espleyt et xli *mardanos* et ccxi moltons primales» (BABL VI, 67); «un *mardà* aguat» [

En textos valencians: «vaques, ovelles, / egües, so-meres, / molt grans raberes / ab un *mardà*, / toro, guarà, / se companexen», JRoig. Igualment en d'altres, ja antics *mardà* a la «Xàvega dels Notaris» de 1604 (RHisp. I, 308, v. 441), *mardans* en un doc. d'Alacant de 1860 (Wartburg, ARom. IV, 266). Avui *mardà* s'usa des del Baix Segre, per la Rib. d'Ebre (BDC XIX, 165), Tort. (BDC III, 120), Matarranya (Bellmunt de Mesquí, 1937) i tot al llarg del P. Val.; «*mardà* és el que cobrix», Simat de Valldigna, Alcúdia de Crespins, i fins més enllà de l'Aitana (Benimantell, 1962-3); possiblement des del cat. de València va passar al murcià, *los mardans* > **los mardanes* dissimilat en *los mardales* (i singular *mardal*, GaSoriano), car és única aquesta forma en -al i no es veu altra manera d'explicar-la.

Altrament la forma amb -rd- és, en general, l'aragonesa, i comença ja a Sogorb (*mardano*, Torres Fornés), Puebla de Ixar (BDC XXIV, 174), i en els parlars de transició de la Ribagorça occidental: *mardano* a Sant Esteve de Llitera (1956), Lasquarri, i hi ha la *Font del Mardano* a Alins de Les Paülès (1957); pertot *mardano*, pl. *mardans*, p. ex. a Benasc (1965). Des d'allà segueix per totes les valls de l'A. Aragó (Kuhn, ZRPh. LV, 613): *mardano* a Campo (1965), *mardano/pl. mardans* a Bielsa (1965), a Torla, Biescas de Gállego (1966) i fins a Ansó (Casac., BDC XXIV, 174), sense